

СТАНОВИЩЕ

Доц. д-р Елица Куздова Димитрова – ПУ „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление: 3.1. Социология, антропология и науки за културата
докторска програма: Социология

Автор: Донка Атанасова Кескинова

Тема: „Проблеми и подходи при приложението на клъстерен анализ за изграждане на съставни индикатори в социологията“

Научен ръководител: доц. д-р Елица Куздова Димитрова

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р33-2289 от 9.06.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „**Проблеми и подходи при приложението на клъстерен анализ за изграждане на съставни индикатори в социологията**“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование **3. Социални, стопански и правни науки**, професионално направление: **1. Социология, антропология и науки за културата**, докторска програма по Социология. Автор на дисертационния труд е **Донка Атанасова Кескинова** – докторант на самостоятелна подготовка към катедра Приложна и институционална социология.

Представеният от Д. Кескинова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

– молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;

– автобиография в европейски формат;

– нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС ‘магистър’)

– заповеди за записване в докторантура, прекъсване на обучението (поради майчин-ство) и за продължаване на обучението;

– заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за издържан изпит по специалността;

- протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- списък на забелязани цитирания;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет;

Бележки и коментар по документите: Документите съответстват на изискванията, описани в чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“.

2. Актуалност на тематиката

Предмет на изследване в дисертационния труд на Д. Кескинова е приложението на клъстерния анализ за изграждане на съставни индикатори в социологията. Изборът на тази тема и актуалността ѝ за социологическо познание в България е свързано с наличието на съществени дефицити в областта на методология на социалните науки у нас относно същността и начините на приложение на класификационните методи, и по-точно на клъстерния анализ, в емпиричните социологически изследвания. В това отношение дисертационният труд на Д. Кескинова представлява цялостна методологическа разработка, в която са представени различните методи в областта на клъстерния анализ, изискванията на приложението им, техните силни и слаби страни, онагледени в конкретни примери от емпирични социологически изследвания. Актуалността на изследването, проведено от Д. Кескинова се определя и от липсата в българската социологическа литература на по-подробни изследвания, в които детайлно се дискутира приложението на клъстерния анализ с цел изграждане на съставни индикатори и емпирични типологии.

С оглед на нарастващото значение на международните сравнителни анализи в съвременната социология и търсенето на сходства и различия по определени индикатори между различни страни, региони и пр., методологически разработки от подобен характер са изключително ценни за българската социология с цел развитие на методологическия инструментариум и повишаването на качеството на провежданите емпирични изследвания, имащи за цел изграждането на типологични съставни индикатори и емпирични типологии.

3. Познаване на проблема

В първа глава на дисертационния труд Д. Кескинова прави детайлен обзор на приложението на клъстерния анализ в социологията с цел изграждането на съставни индикатори. Направен е преглед на проведените изследвания у нас, първите от които датират от началото на 80-те години. В тази глава от дисертационния труд в самостоятелен раздел е направен обзор и на изследванията, посветени на изграждането на емпирични типологии в социологията. В третия раздел са систематизирани основните методи на клъстерния анализ на основата на обобщение на многобройни англоезични източници. По отношение на теоретичната обосновка на темата на дисертационния труд авторката демонстрира много добро познаване на съществуващите научни разработки в България, както и много добра осведоменост относно международния изследователски опит.

Втора глава на дисертацията включва детайлен преглед и систематизация на основните методи за клъстеризация и стъпките на приложението на тези методи с цел изграждане на съставни индикатори. Дисертантката описва подробно изискванията за приложение, както и силните и слабите страни на различни методи за клъстеризация, чрез които могат да се изградят съставни индикатори. Описанието включва начинът, по който се прави избор на променливи; начините на преобразование на променливите и данните; начините на подреждане на случаите в базата данни; избор на мярка за сходство/разстояние и на конкретен метод за клъстеризация. На основата на преглед на многобройни български и чуждестранни източници Д. Кескинова демонстрира също така и силните и слабите страни на различните методи, с което дисертацията се превръща в ценен източник на български език относно методите на клъстерния анализ и тяхното приложение в социологията.

В трета глава на дисертацията Д. Кескинова онагледява приложението на клъстерния анализ в две емпирични социологически изследвания и коментира особеностите и проблемите при приложението на определени методи. С това дисертационното изследване придобива емпирична плътност и приложен характер.

4. Методика на изследването

Избраната методика на изследването включва подробен преглед и систематизация на българските и чуждестранните източници относно методите на клъстерния анализ (първа глава); описание на стъпките на приложението на клъстерния анализ и извеждане на предимствата и недостатъците на различните методи (втора глава); приложение на методите на клъстерния анализ за изграждането на съставни индикатори в социологията на основата на данни от проведени социологически изследвания, в които дисертантката е участвала (трета глава). Описаната методика показва, че в съдържателно отношение дисертационният труд има

ясна структура и логика на изложението, а методическата част напълно съответства с заложената цел и изследователски задачи.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Формулираните приноси от научен и научно-приложен характер напълно съответстват на постигнатите резултати в дисертационното изследване на Д. Кескинова. По-точно, от приносен характер към методология на социалните науки в България е обосновка на това какво представляват сложните съставни индикатори и емпиричната типология в социологията. От приносен характер е и това, че е обоснована и емпирично доказана по-голямата ефективност на Уорд метода с Евклидово разстояние в сравнение с другите йерархични методи за изграждането на съставни индикатори. Очертаните подходи за изграждане на съставни индикатори чрез клъстерен анализ, които позволяват по-ефективно редуциране на информация от ЕСИ, превръща изследването на Д. Кескинова в ценен източник за всеки изследовател или обучаващ се, който се стреми към по-задълбочено познаване на различните методи в тази област и стъпките на приложението им.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Д. Кескинова е посочила 3 публикации по темата на дисертацията. Две статии по темата са публикувани в „Социологически проблеми“, една от които е самостоятелна. Чрез тези статии част от резултатите от дисертационното изследване са популяризирани сред социологическата аудитория в България. Освен тези две публикации, Д. Кескинова също така е представила публикация (в съавторство) в международен сборник на английски език. Статията е на тема, свързана с приложението на клъстерния и мрежовия анализ в сектора на информационните технологии.

Като научен ръководител убедено мога да заявя, че проведените анализи, получени резултат и формулираните приноси в дисертационния труд са лична заслуга на дисертантката.

7. Автореферат

Представеният от Д. Кескинова автореферат е направен според изискванията и съответните правилници на ПУ „Паисий Хилендарски“ и отразява основните анализи и резултати, постигнати в дисертацията.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам изследването на Д. Кескинова на тема „Проблеми и подходи при приложението на клъстерен анализ за изграждане на съставни индикатори в социологията“ да бъде

публикувано и по този начин да бъде направено достъпно за по-широка аудитория от обучаващи се, практики и изследователи с интереси в областта на количествените методи.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички на изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на изискванията на Философско-историческия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Донка Атанасова Кескинова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Социология, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Донка Атанасова Кескинова в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма: Социология.

17.07. 2017 г.

Изготвил становището:.....

/доц. д-р Елица К. Димитрова/